

TYSK

7. (6.) skoleår og realafdelingen

formål.

Formålet er opøvelse i sprogfærdighed. Eleverne må bibringes en sådan fortrolighed med sproget, at de er i stand til at læse og forstå en tekst, der indholdsmæssigt passer til deres alderstrin og forudsætninger og har en klar og simpel sprogbygning. Endvidere må der lægges vægt på god udtale og en i det væsentlige rigtig tonegang og sætningsrytme. Det er af største betydning, at undervisningen fra første

færd lægges til rette således, at tysk bliver et levende sprog for eleverne. De må derfor fra begyndelsen opøves i at forstå det og benytte det mundtligt og i nogen grad også skriftligt i lette, men centrale udtryk og sætningsformer. Overdrevene korrekthedskrav af mere perifer art må ikke forhindre, at noget sådant kan ske med fremgang.

Indhold og omfang.

Da tysk har et vidtgående glosefællesskab med dansk, og der altså i næsten enhver tysk tekst vil være et stort antal selvtolkende ord, synes det ikke formålstjenligt at angive noget bestemt vejledende glosetal for de enkelte klassetrin. Men det bør understreges, at det også i tysk vil være nødvendigt at vise mådehold på dette område, og at engangsord (bortset naturligvis fra de selvtolkende ord) ikke bør forekomme i begynderbøgerne. Sprogstoffet bør her være af virkelighedsnær karakter og udvælges således, at det på de forskellige trin ud over at tjene til opøvelse af læsefærdigheden tillige kan udnyttes til opøvelse i udtryksfærdighed.

Ordforrådet må stabiliseres og udvides i et passende tempo, således at der bliver en naturlig overgang fra klassetrin til klassetrin. I de to sidste realklasser må det forekomme naturligt, at sprogstoffet er så

alsidigt, at det på den ene side giver et vist indblik i dagliglivet i de tysktalende lande, og på den anden side - om end i beskedent omfang - lader eleverne stifte bekendtskab med store kulturpersonligheder fra disse områder. Teksten bør tillige være af en sådan art, at den kan danne basis for iagttagelse af karakteristiske former og udtryk, således at eleverne gennem egne iagttagelser kan udvide deres sprogstof og udvikle deres sprogforståelse på organisk måde.

Uden en vis grammatisk viden og indsigt kan tysk ikke læres; men grammatikundervisningen bør foregå i nøje tilknytning til læsestoffet og med eleverne som aktive medarbejdere, således at deres grammatiske kundskaber i størst muligt omfang kommer til at hvile på iagttagelser. Reglerne er værdiløse, hvis de ikke grundigt belyses ved eksempler. Den teoretiske vi-

den må aldrig komme til at spille den dominerende rolle. En del af grammatikken kan eleverne lære *mekanisk* uden egentlig støtte af teorien. Først ved udgangen af 2. realklasse er det rimeligt at give elevernes grammatiske viden en vis afrunding, således at der i 3. realklasse kun bliver tale om at fæstne det allerede lærte og blot om en mindre udvidelse af det grammatiske område.

Der lægges vægt på at opnå sikkerhed med hensyn til følgende normale *sætnings-*typer:

1. grundled + udsagnsled
2. grundled + udsagnsled + omsagnsled
3. grundled + udsagnsled + genstandsled
4. grundled + udsagnsled + hensynsled + genstandsled.

Disse indøves fra første færd med benyttelse af de almindeligste i teksten forekommende *navneord*, *udsagnsord* og *stedord*.

Sætningstyperne bør indøves både i hovedsætnings- og ledsætningsform og både som spørgesætninger og som svarsætninger. Når sikkerhed på disse områder er opnået (formodentlig ikke før i slutningen af begynderklassen), udvides disse nøgne sætningstyper gradvis med andre led (*tillægsord*, *lette forholdsordsled*, *genitivled* og *biord*). I realklasserne fortsættes og udbygges efter *denne koncentriske fremgangsmåde* arbejdet med at indøve sætningstyperne. Har man f. eks. i begynderklassen holdt sig udelukkende til nutid og datid af udsagns-

ordene, hvilket vil være naturligt, føjes nu gradvis og langsomt de andre tider og former af udsagnsleddet til (fornutid, førdatid, fremtid, lideform). Har man på det første trin fortrinsvis holdt sig til lette og klare tillægsord, indøves efterhånden også sværere former, f. eks. tillægsagtig brug af udsagnsordenes tillægsmåder.

Herunder bør der, men til stadighed i en organisk sætningssammenhæng, foregå en gradvis udvidelse af ordforrådet (nye vigtige navneord, nye vigtige svage og stærke udsagnsord og - hvad der ikke mindst er betydningsfuldt - alle de mange *småord*), således at eleven ved udgangen af 3. realklasse behersker det vigtigste sprogstof i en organisk grammatisk sammenhæng.

Udtalen behøver man på tysk ikke at indøve gennem lydskrift; men dette betyder ikke, at man kan negligere den fonetiske side af undervisningen. Det er tværtimod af stor betydning, at der fra første færd og hele skoletiden igennem lægges vægt på en god udtale. De karakteristiske tyske lyd må indøves så grundigt, at ikke mindst konsonanter og konsonantforbindelser spontant udtales rigtigt. Foruden en tydelig artikulation af de enkelte lyd og en god udtale af de enkelte ord er det imidlertid vigtigt tillige at opnå en tilnærmelsesvis rigtig udtale af ordene i deres syntaktiske sammenhæng. Oplæsning må være et væsentligt led i undervisningen. Det må anbefales, at dagens lektie læses højt i sin helhed således, at tekstens mening - gennem betoning, tempo og tonegang - træder tydeligt frem.

Metoder og hjælpemidler.

Med hensyn til metode kan følgende anvisninger gives (uden at lærerens ret til selv at vælge sin undervisningsform i øvrigt anfægtes):

Det er af stor betydning for elevernes hele indstilling til faget, at lærebøgerne og undervisningen tilrettelægges således, at det er teksterne, der er hovedsagen. De må ikke være af en sådan art, at de af

eleverne opfattes blot som et underlag for grammatiske øvelser; men de må leve i sig selv og appellere til elevernes fantasi og tankevirksomhed. Et middel hertil vil være ekstensiv læsning af en lettere (evt. bearbejdet) tekst, der kan læses med klassen som helhed eller eventuelt gruppevis med eleverne. Fra 1. realklasse bør der jævnsides med intensiv læsning dyrkes en

sådan form for ekstensiv læsning, helst således at den benyttede bog ikke fremtræder som en lærebog. Ved en sådan læsning vil elevernes læsefærdighed øges betydeligt, deres ordforråd udvides, og interessen for faget, som ofte er aftagende det 2. og 3. år, utvivlsomt stimuleres, idet eleverne vil få indtrykket af, at undervisningen sigter ud over skoletimen.

Ved behandling af læsestoffet må læreren sikre sig elevernes forståelse af den læste tekst. Oversættelse er ikke den eneste vej hertil; men den kan være en god og let kontrol. Det må understreges, at en undervisning, der bygger på oversættelse alene, er ufyldstgørende.

Andre veje til at sikre sig elevernes forståelse af teksterne er direkte anskuelse af de omhandlede ting, forevisning af illustrationsmateriale, ordforklaring på det fremmede sprog, indsættelse af nye ord i en let forståelig sammenhæng, lette samtaleøvelser o. l. Især under gennemgangen af ny lektie, der i det hele taget må fremhæves som et yderst vigtigt og frugtbringende led i undervisningen, er sådanne øvelser af stor værdi, idet de ud over at sikre elevernes forståelse af indholdet uden benyttelse af dansk som mellemled tillige tjener opøvelsen af udtryksfærdigheden. Gennemgangen kan forme sig på den måde, at læreren læser teksten op for eleverne, idet han under anvendelse af de nævnte fremgangsmåder gør den umiddelbart levende for eleverne, f. eks. ved på det fremmede sprog på den simplest mulige måde at forklare de nye ord og vendinger, give andre illustrerende eksempler på deres brug etc. Det er herunder af væsentlig betydning, at eleverne drages med ind i arbejdet så meget som muligt, ved at de selv giver forklaringer på ting, de kan magte, gentager enkelte af lærerens ordforklaringer, opfordres til at give eksempler på et eller andet osv. Efter at forståelsen således i alt væsentligt er sikret, vil elevernes hjemmeforberedelse med støtte i lærerens forklaringer og i læse­bogens glosar uden at være en ren og skær

gentagelse af gennemgangen på skolen stille dem overkommelige opgaver. Af afgørende betydning er imidlertid, at en sådan forberedende gennemgang vil skabe grundlag for en bredere og derfor for opøvelsen af sprogfærdigheden mere givende samtale i den følgende time, end det ellers ofte vil være tilfældet.

Samtaleøvelserne bør i begyndelsen foregå i nær tilknytning til teksten (med indsætnings spørgsmål, lette »wer«-, »wen«-, »wem«-, »was«-, »wo«-, »wann«-spørgsmål o. l.), således at eleven kan benytte tekstens udtryk og ordformer; senere i friere former, således at tidligere lærte vendinger og udtryk tages i anvendelse. For tidligt at vænne eleverne til også selv at spørge er det af betydning lejlighedsvis at lade udvekslingen af simple spørgsmål og svar foregå mellem eleverne indbyrdes. Det er ønskeligt, at der jævnsides med opøvelsen af færdigheden i at svare på stillede spørgsmål sker en opøvelse af elevernes evne til at udtrykke sig i sammenhæng. Læreren bør derfor fra første færd lægge vægt på genfortællingsøvelser.

Til at begynde med vil eleven holde sig tæt op ad teksten, hvilket kun er en fordel. Gradvis bør en friere fortælle­måde tilstræbes, idet læreren bør vænne eleverne til at skelne mellem væsentligt og mindre væsentligt, således at de opnår sikkerhed i benyttelsen af det mest centrale ordforråd og de hyppigst forekommende sætningsformer.

Gloseoverhøring bør ikke uden videre finde sted efter lærebogens gloselister. Ordene bør ikke isoleres, men indlæres i meningsfyldt og karakteristisk sammenhæng. En forebyggende glosegennemgang, der tilsigter at forhindre misforståelser, og hvorved læreren under gennemgangen af ny lektie standser op ved særligt vanskelige eller interessante ord eller vendinger, kan være særdeles nyttig.

Grundige øvelser, der tager sigte på den direkte indlæring af grammatikken, såsom kolonneøvelser, indsætningsøvelser, omskrivningsøvelser, sætningsdannelse etc. må

være vigtige led i grammatikundervisningen. Øvelserne må - uanset om eleverne skal have skriftlig eksamen i faget eller ikke - også være skriftlige og bør i vid udstrækning foregå på klassen under flittig brug af klassetavlen.

Det bør fremhæves, at målet er praktisk sprogfærdighed. Det gælder en *kunnen* mere end en *viden*. Derfor bør arbejdet med den teoretiske grammatik begrænses til det mest nødvendige, og grammatikken indarbejdes, således at den kan give sig udtryk i sprogvaner.

Grammatikundervisning på tysk kan

ikke anbefales. Man risikerer, at tilegnelsen bliver ufuldstændig på grund af svigtende opfattelse, og den specielle grammatiske terminologi har ringe værdi for eleverne.

Indøvelse af sange bør indgå som et led i undervisningen.

Båndoptager, skoleradio, grammofon og andre audiovisuelle hjælpemidler kan - anvendt med skønsomhed - være værdifulde.

Endvidere bør eleverne efterhånden optrænes i at bruge ordbog (tysk-dansk og dansk-tysk), jf. kapitel 28.

Eksamen.

Foran er der redegjort for, hvordan man gennem sideløbende mundtlige og skriftlige øvelser kan gøre tysk til et levende brugssprog. For at opnå overensstemmelse mellem den daglige undervisning og eksamen foreslår udvalget en ændring af den nugældende eksamensform. De nye prøveformer, som er angivet nedenfor, vil føre bort fra en unaturlig, konstruerende og teoretiserende indlæring til en undervisning med større vægt på den umiddelbare sprogtilegnelse.

Prøvens større alsidighed giver eleverne god mulighed for på et bredere grundlag at vise, hvad de har lært, uden at prøven som helhed er blevet lettere.

Skriftlig prøve:

Der skrives en kombineret opgave. Læreren vælger mellem to typer, der hver består af et hovedafsnit som prøve i sammenhængende fremstilling og et biafsnit med en prøve af bunden art.

Type 1:

Hovedafsnittet består i gengivelse af en let, ikke for kort tekst på tysk, der enten læses højt to gange eller læses højt én gang efterfulgt af stillelæsning i løbet af indtil 10 minutter. Under stillelæsningen må der ikke gøres notater.

Biafsnittet stiller bestemte sproglige krav af central art. Det vil kunne bestå af flere underafdelinger, hvoraf en enkelt kan være oversættelse af danske sætninger til tysk, medens de øvrige ikke benytter modersmålet som mellemed. Fælles for opgaverne i dette afsnit vil være, at de knytter sig til stoffet i hovedafsnittet eller i en udleveret kortere tekst.

Type 2:

Hovedafsnittet består i en fri udarbejdelse af en sammenhængende fortælling eller en beskrivelse på grundlag af et udleveret illustrationsmateriale (f. eks. en billedrække), der kan forsynes med en titel, med vejledende spørgsmål eller anvisninger, med opgivelse af glosser osv.

Biafsnittet er som i type 1.

Ved hovedafsnittet af begge opgavetyper er brug af ordbog tilladt.

I en overgangsperiode indtil 1968 bør det dog være læreren tilladt i stedet for de her foreslåede typer af kombinerede opgaver at anvende en af de hidtidige former for skriftlig prøve.

Mundtlig prøve:

Til eksamen opgives 50 sider af det i sidste klasse intensivt læste stof.

Der prøves i ca. $\frac{1}{2}$ normalside ulæst

tekst i en let sprogform. Eleven skal have lejlighed til at gennemlæse teksten umiddelbart før eksaminationen. Eleven læser stykket op, og hans forståelse af det læste prøves ved oversættelse eller ved en samtale på tysk, der på betryggende måde viser hans forståelse af teksten. Endvidere prøves i et mindre stykke af det intensivt læste stof. Det læses op, og elevens forståelse af det læste kontrolleres ved stikprøver i oversættelse, hovedsagelig af de sværere

steder. Derefter prøves elevens udtryksfærdighed i en samtale på tysk eller ved andre øvelser i forbindelse med det forelagte tekststykke.

Samtidig med indberetningen om eksamensopgivelser indsendes til statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne en fortegnelse over det i de to sidste klasser ekstensivt læste stof, der må omfatte mindst 70 sider.